

УДК 796.071.4:37.014(477)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОСВІТНІХ РЕФОРМ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Наталія Сороколіт¹, Ольга Римар¹, Олена Боднарчук¹

¹Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, Україна, sorokolit21@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2020-02-20-25>

Анотація

Актуальність дослідження. У статті розглянуто питання впровадження освітніх реформ у фізичне виховання школярів. Основною передумовою таких змін є бажання України інтегруватися в європейський освітній простір. **Мета дослідження** – здійснити порівняльний аналіз підтримки реформ серед учителів фізичної культури, які передбачені «Новою українською школою». **Методи дослідження** – аналіз та узагальнення літературних джерел, опитування учителів фізичної культури на основі анкетування, їх математична обробка та порівняльний аналіз. Опитано 391 учителя фізичної культури із семи областей України, а саме: Львівської (n=100 – 25,8 %); Івано-Франківської (n=53 – 13,6 %); Тернопільської (n=54 – 13,8 %); Хмельницької (n=48 – 12,3 %); Вінницької (n=50 – 12,8 %); Дніпропетровської (n=36 – 9,2 %); Херсонської (n=50 – 12,8 %). Із них – 259 – чоловіки, що становить 66,2 % та 132 – жінки, що становить 33,8 % від опитаних нами педагогів. Відзначимо, що в опитування залучено педагогів із різним педагогічним стажем і рівнем кваліфікації. Так, серед опитаних учителів 175 осіб (44,8 %) мають вищу кваліфікаційну категорію; 100 осіб (25,6 %) – першу; 62 особи (15,9 %) – другу та 54 (13,8 %) – категорію «спеціаліст». **Результати роботи та висновки.** Виявлено різний рівень підтримки освітніх реформ серед учителів фізичної культури. Найвищий рівень підтримки мають такі нововведення: навчання через діяльність ігровими методами як у класі, так і поза його межами – 78,6 %; забезпечення різних форм здобуття середньої загальної освіти – 71,3 %. Вищий та нижчий за середній рівні підтримки освітніх реформ мають інтегроване навчання – 51,6 %; зміна структури закладу освіти – 51,6 %; інклюзивне навчання – 42,2 % і 12-річний термін здобуття освіти – 28,1 %. Низький рівень підтримки в учителів фізичної культури мають вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів – 19,7 %.

Ключові слова: освітні зміни, реформа, фізичне виховання.

Наталія Сороколіт, Ольга Римар, Елена Боднарчук. Сравнительный анализ отношения учителей физической культуры к образовательным реформам в учреждениях общего среднего образования. Актуальность исследования. В статье рассматриваются вопросы внедрения образовательных реформ в физическое воспитание школьников. Основной причиной реформ является желание Украины интегрироваться в европейское образовательное пространство. **Цель исследования** – осуществить сравнительный анализ поддержки реформ среди учителей физической культуры, предусмотренных «Новой украинской школой». **Методы исследования** – анализ и обобщение литературных источников, опрос учителей физической культуры на основе анкетирования, математическая их обработка и сравнительный анализ. В опросе задействован 391 учитель физической культуры из семи областей Украины, а именно: Львовской (n = 100 – 25,8 %); Ивано-Франковской (n = 53 – 13,6 %); Тернопольской (n = 54 – 13,8 %); Хмельницкой (n = 48 – 12,3 %); Винницкой (n = 50 – 12,8 %); Днепропетровской (n = 36 – 9,2 %); и Херсонской областей (n = 50 – 12,8 %). Из них 259 мужчин – 66,2 % и 132 женщины, что составляет 33,8 % от всех участников анкетирования. Стоит отметить, что это были педагоги с разным педагогическим стажем и уровнем квалификации. Так, среди респондентов 175 человек (44,8 %), имеют высшую квалификационную категорию; 100 (25,6 %) – первую; 62 (15,9 %) – вторую и 54 (13,8 %) – категорию «специалист». **Результаты работы и выводы.** Установлен разный уровень поддержки образовательных реформ среди учителей физической культуры. Самый высокий уровень имеют такие нововведения, как обучение через деятельность игровыми методами как в классе, так и за его пределами – 78,6 %; обеспечение различных форм получения среднего образования – 71,3 %. Выше и ниже среднего уровни поддержки имеют такие образовательные реформы, как интегрированное обучение – 51,6 %; изменение структуры учебного заведения – 51,6 %; инклюзивное обучение – 42,2 %; 12-летний срок обучения – 28,1 %. Низкий уровень поддержки в учителей физической культуры имеет вербальное оценивание учебных достижений учеников – 19,7 %.

Ключевые слова: образовательные изменения, реформа, физическое воспитание.

Nataliya Sorokolit, Olha Rymar, Olena Bodnarchuk. The Comparative Analysis of Physical Training Teachers' Attitude to the Educational Reforms in the General Secondary Educational Institutions. The Research Relevance. The article highlights the implementation issues of the educational reforms in physical education of schoolchildren. The main precondition for such changes is Ukraine's desire to integrate into the European educational space. **The Research Aims to**

conduct the comparative analysis of the reforms support among physical education teachers provided by the «New Ukrainian School». **The Research Methods** are analysis and generalization of literature sources, physical education teachers' surveys on the basis of questionnaires, their mathematical processing and comparative analysis. 391 physical education teachers from seven regions of Ukraine have been interviewed: Lvivska (n=100 – 25,8 %); Ivano-Frankivska (n=53 – 13,6 %); Ternopil'ska (n=54 – 13,8 %); Khmelnytska (n=48 – 12,3 %); Vinnytska (n=50 – 12,8 %); Dnipropetrovska (n=36 – 9,2 %) and Khersonska regions (n=50 – 12,8 %). 259 men and 132 women were among the interviewed teachers, corresponding to 66,2 % and 33,8 % accordingly. It should be noted that the survey included pedagogues with different teaching experience and qualification level. Thus, among the surveyed subjects, 175 teachers (44,8 %) had the highest qualification category, 100 teachers (25,6 %) – first, 62 teachers (15,9 %) – second, and 54 teachers (13,8 %) – the category of «specialist». **The Research Results and Conclusions.** Different levels of support among the physical education teachers have been identified. The following innovations have the highest level of support: learning through the game methods activities both in a classroom and outside it (78,6 %), and providing different forms of obtaining the secondary general education (71,3 %). Integrated learning (51,6 %), change in the structure of educational institution (51,6 %), inclusive education (42,2 %), and 12-year term of education (28,1 %) have above and below average levels of support for educational reforms appropriately. The low level of support among physical education teachers has verbal assessment of students' academic achievements (19,7 %).

Key words: educational changes, reform, physical education.

Вступ. Сучасний етап реформування системи загальної середньої освіти характеризується значною інтенсивністю освітнього процесу. Типовою ознакою освітньої сфери сучасної України є наявність тенденцій до інтеграції та модернізації школи з урахуванням кращих зразків вітчизняного, світового та європейського досвіду. У зв'язку з цим Україна інтенсивно запроваджує реформу під назвою «Нова українська школа», яка має на меті докорінно змінити якість вітчизняної освіти [1; 4; 5]. Реформою передбачено такі освітні нововведення, як 12-річний термін навчання; зміна структури закладу освіти (початкова школа 1–4 класи; гімназія 5–9 класи; ліцей – 10–12 класи); інтегроване навчання; навчання через діяльність ігровими методами; вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів під час уроків фізичної культури; запровадження інклюзивного навчання; забезпечення різних форм здобуття середньої загальної освіти [1; 5]. Однак, на нашу думку, для ефективного впровадження освітніх змін потрібно враховувати й ставлення суспільства до освітніх реформ, зокрема важлива думка тих, хто їх упроваджуватиме в процес фізичного виховання, а саме вчителів цього предмету.

Потрібно зазначити, що питання запровадження освітніх змін були предметом дослідження вітчизняних учених [1; 2; 3; 6]. Так, наукові пошуки О. Савченко (2010) розкривають досвід реформування української освіти, визначають уроки й подальший поступ реформ; праці Л. Гриневич (2016) окреслюють розроблення нового стандарту освіти на основі європейських зразків; О. Ляшенко (2018) наголошує на пріоритетах розвитку української школи в умовах реформування освіти. Зауважуємо, що питання реформування освіти та створення освітніх стандартів на основі європейських зразків були предметом наукових пошуків зарубіжних авторів [8; 9; 10; 11; 13]. Закордонні й вітчизняні науковці підкреслили значення компетентнісного навчання у світлі освітніх реформ [8; 10]; ефективного керівництва школою в умовах освітніх змін [9]; формування компетентнісного навчання в навчальних програмах у різних країнах світу [11; 13; 15].

Вивчення джерельної бази дає підставу стверджувати, що питання впровадження освітніх реформ у процес фізичного виховання вивчено недостатньо, що свідчить про актуальність наших наукових розвідок.

Мета роботи – здійснити порівняльний аналіз підтримки реформ серед учителів фізичної культури, що запроваджуються на сучасному етапі в закладах загальної середньої освіти.

Матеріал та методи дослідження – аналіз та узагальнення літературних джерел (дав нам можливість визначити актуальність нашого дослідження, сформулювати мету); опитування вчителів фізичної культури (за допомогою анкетування – із метою виявлення ставлення педагогів до реформ у фізичне виховання школярів і було анонімним). Анкета містила 26 питань, 13 із них – закриті та 13 – відкриті. За допомогою анкети ми змогли виявити різні рівні підтримки освітніх реформ, що впроваджуються на сучасному етапі в заклади загальної середньої освіти.

Учасниками нашого дослідження були вчителі фізичної культури семи областей України, а саме: Львівської (n=100 – 25,8 %), Івано-Франківської (n=53 – 13,6 %), Тернопільської (n=54 – 13,8 %), Хмельницької (n=48 – 12,3 %), Вінницької (n=50 – 12,8 %), Дніпропетровської (n=36 – 9,2 %) та Херсонської областей (n=50 – 12,8 %). Усього в опитуванні взяв участь 391 учитель фізичної культури, у т. ч. 259 – чоловіки, що становить 66,2 %, та 132 – жінки (33,8 % від опитаних нами педагогів). Від-

значимо, що в опитування залучено педагогів із різним педагогічним стажем і рівнем кваліфікації. Так, серед опитаних учителів 175 осіб (44,8 %) мають вищу кваліфікаційну категорію; 100 осіб (25,6 %) – першу; 62 особи (15,9 %) – другу та 54 (13,8 %) – категорію «спеціаліст». Статистичний аналіз передбачав визначення середнього рівня підтримки освітніх реформ у відсотках представниками цих областей і визначення відсоткового значення в кожній із них. За допомогою узагальнення результатів опитування здійснено порівняльний аналіз рівня підтримки освітніх реформ. Під час інтерпретації даних ми використовували шкалу підтримки реформ, яка містила чотири рівні – низький, нижчий від середнього, вищий від середнього й високий. Низький рівень передбачав підтримку реформ від 0 до 25 % респондентів, нижчий від середнього – 26–50 %, вищий від середнього 51–75 %, високий – 76–100 % опитаних учителів фізичної культури.

Результати дослідження. Опитування вчителів фізичної культури дає можливість стверджувати, що ці фахівці активно цікавляться реформуванням освіти в Україні. Середній показник обізнаності серед учителів фізичної культури становить 89,5 %. При цьому у Львівській (94,0 %), Херсонській (94,0 %) й Івано-Франківській (90,6 %) областях рівень обізнаності педагогів вищий від середнього показника. Дещо нижчий від середнього рівень обізнаності виявлено в Дніпропетровській (88,9 %), Вінницькій (88,0 %) і Хмельницькій областях (87,5 %). Найнижчий рівень обізнаності про реформаційні заходи в освіті простежено в представників Тернопільської області (83,3 %). Установлено, що 10,5 % респондентів не цікавляться цим питанням. При цьому нижчий за середній показник обізнаності виявлено в представників Львівської (6,0 %), Херсонської (6,0 %) та Івано-Франківської областей (9,4 %). У решти теренів рівень необізнаності в реформуванні вищий від середнього показника: 11,1 % учителів фізичної культури Дніпропетровської області; 12,0 % – Вінницької; 12,5 % – Хмельницької областей не цікавляться освітніми змінами. Найгірша ситуація в Тернопільській області – 16,7 % учителів фізичної культури не знають про впровадження освітніх реформ (рис. 1).

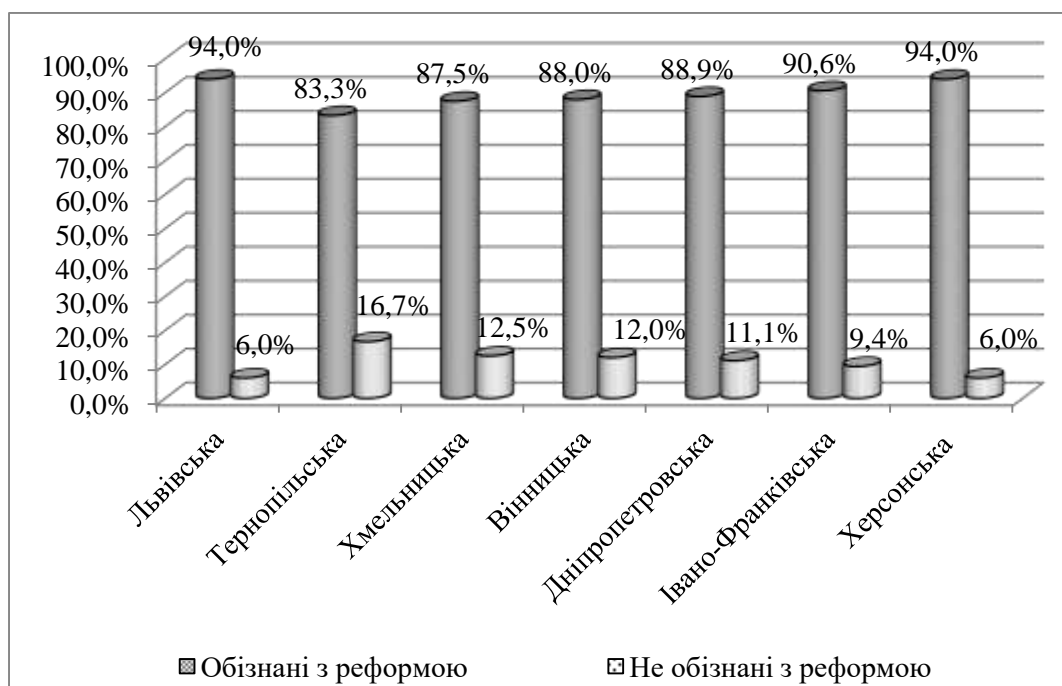

Рис. 1. Відсоткове значення інтересу вчителів фізичної культури до реформування освіти

Найвищий рівень підтримки серед фахівців фізичної культури має таке нововведення, як навчання через діяльність ігровими методами як у класі, так і поза його межами (становить 78,6 %). При цьому вищий відсоток від середнього показника виявлено в Дніпропетровській (88,9 %), Івано-Франківській (84,9 %) та Тернопільській (79,6 %) областях. У решти регіонів відсоток підтримки цього освітнього нововведення нижчий за середній показник і коливається в межах 72,0–76,0 %. У Херсонській – 76,0 %; Хмельницькій – 75,0 %, що відповідає високому рівню підтримки цієї ре-

форми; а у Вінницькій та Львівській областях – вищий за середній рівень (74,0 і 72,0 % відповідно) (табл.1).

Таблиця 1

**Ставлення учителів фізичної культури до освітнього нововведення:
«навчання через діяльність ігровими методами як у класі, так і поза його межами»**

№ з/п	Область	Відповіді респондентів, %			
		підтримую, %	ставлюся нейтрально, %	не підтримую, %	немає відповіді, %
1	Львівська	72,0	24,0	4,0	0,0
2	Тернопільська	79,6	18,5	1,9	0,0
3	Хмельницька	75,0	16,7	8,3	0,0
4	Вінницька	74,0	14,0	12,0	0,0
5	Дніпропетровська	88,9	8,3	0,0	2,8
6	Івано-Франківська	84,9	11,3	3,8	0,0
7	Херсонська	76,0	20,0	4,0	0,0
	Середній показник	78,6	16,1	4,9	0,4

Підтримка вищого за середній рівня має таке освітнє нововведення, як забезпечення різноманітних форм здобуття початкової освіти (становить 71,3 %). При цьому в трьох областях України рівень підтримки високий і становить у Дніпропетровській області 86,1 %; у Тернопільській – 77,8 %; Львівській – 76,0 %. Нижчий за середній показник маємо в представників Хмельницької області (70,8 %). Найнижчий рівень підтримки серед опитаних учителів фізичної культури виявлено в Херсонській (64,0 %), Дніпропетровській (62,3 %) та Вінницькій (62,0 %) областях.

Деяко більше ніж половина респондентів підтримує впровадження інтегрованого навчання у фізичному вихованні й запровадження нової структури закладу освіти (51,6 %). У трьох областях рівень підтримки інтеграції в навчанні вищий за середній і становить у Хмельницькій області 60,4 %, Івано-Франківській – 56,6 %, Львівській – 56,0 %. У чотирьох областях рівень підтримки нижчий за середній: у Дніпропетровській – 50,0 %, Тернопільській – 46,3 %, Вінницькій – 46,0 % та Херсонській – 44,0 %.

Щодо зміни структури закладу загальної середньої освіти найвищий відсоток серед опитаних учителів виявлено в Хмельницькій області (64,6 %) й Івано-Франківській – 64,2 %. Деяко нижчий рівень підтримки простежено в респондентів Львівської (54,0 %) та Херсонської (50,0 %) областей, нижчий за середній – у Дніпропетровській (47,2 %), Вінницькій (46,0 %) і Тернопільській (35,2 %) областях.

Наше дослідження засвідчило, що такі освітні нововведення, як запровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти та 12-річний термін навчання, мають нижчий за середній рівень підтримки серед опитаних нами вчителів фізичної культури. Запровадження інклюзивного навчання підтримують 42,2 % опитаних учителів фізичної культури, що відповідає нижчому від середнього рівню. Однак найвищий відсоток простежено в представників Хмельницької області (47,9 %), а найнижчий – у Львівській області (34,0 %).

Запровадження 12-річного терміну навчання підтримують 28,1 % учителів фізичної культури. При цьому їхні думки розділилася – від низького рівня підтримки в Дніпропетровській (13,9 %) та Хмельницькій (22,9 %) до нижчого від середнього в решті областей. Однак зазначимо, що найвищий відсоток запровадження 12-річного навчання виявлено в представників Львівської області (44,0 %).

Низький рівень підтримки має вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів під час уроку фізичної культури. Це підтримують лише 19,7 % педагогів. Проте ми не виявили одностайної думки серед респондентів. Найвищий відсоток підтримки простежуємо в учителів фізичної культури Вінницької області (40,0 %). Вищу підтримку за середній показник маємо ще у двох областях – у Хмельницькій – 27,1 % і в Тернопільській – 24,1 %. Найнижчий відсоток підтримки спостерігаємо в учителів Дніпропетровської області (5,6 %). Незначно відрізняється ставлення педагогів Львівської, Івано-Франківської та Херсонської областей. У Херсонській області 10,0 % учителів підтримують вербальне оцінювання; у Львівській – 14,0 %; в Івано-Франківській – 17,0 %.

Дискусія. Проведене дослідження показало, що не всі реформи, які реалізуються в освіті, мають однаковий рівень підтримки серед учителів фізичної культури. Виявлено, що 10,5 % педагогів

байдуже ставляться до освітніх реформ. Найвищий рівень необізнаності простежено в представників Тернопільської області (16,7 %). Це може бути пов'язано з тим, що серед опитаних нами учителів незначна кількість проводить уроки фізичної культури в 1–2 класах, де освітні зміни вже впроваджені.

Найвищий рівень підтримки спостерігаємо в застосуванні ігрового методу в навчанні, що доповнює попередні дослідження інших вітчизняних науковців [14].

Менше ніж половина респондентів підтримує зміну структури закладу освіти в Дніпропетровській, Вінницькій і Тернопільській областях, вважаючи, що це лише зміна назви кожного щабля шкільного навчання, та не спричиняє змін у його змісті.

Подібну картину спостерігаємо щодо запровадження інклюзивного навчання та 12-річного терміну здобуття шкільної освіти. Наше дослідження підтверджує результати А. Соловей [7], яка стверджує, що причиною такого стану справ є те, що в учителів фізичної культури недостатньо професійної компетентності з інклюзивного фізичного виховання, а також через відсутність асистента вчителя фізичної культури для дітей з особливими освітніми потребами. Дещо більше від однієї третини педагогів схвалюють 12-річний термін навчання в школі, найвищий відсоток виявлено в представників Львівської області (44,0 %) [12]. Це, на нашу думку, може бути пов'язано з тим, що вчителі Львівщини мають можливість обмінюватися досвідом із західними партнерами та бачать переваги такого терміну навчання.

Наше дослідження підтвердило низький рівень підтримки вербального оцінювання навчальних досягнень учнів під час уроку фізичної культури (19,7 %). У неформальних бесідах учителі фізичної культури критикують скасування бального оцінювання й побоюються, що таке освітнє нововведення призведе до втрати інтересу та мотивації до рухової активності, негативно вплине на стан здоров'я й фізичну підготовленість школярів.

Висновки. Отже, серед освітніх реформ найвищий рівень підтримки мають такі нововведення, як навчання через діяльність ігровими методами як у класі, так і поза його межами (78,6 %); забезпечення різних форм здобуття середньої загальної освіти (71,3 %). Вищий і нижчий за середній рівні підтримки освітніх реформ мають інтегроване навчання (51,6 %); зміна структури закладу освіти (51,6 %); інклюзивне навчання (42,2 %) та 12-річний термін здобуття освіти (28,1 %). Низький рівень підтримки в учителів фізичної культури мають вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів (19,7 %). Наші подальші дослідження спрямовуватимуться на пошук шляхів поліпшення професійної компетентності вчителів фізичної культури щодо розуміння й застосування освітніх реформ у фізичному вихованні.

Джерела та література

1. Гриневич Л. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: [б. в.], 2016. 36 с.
2. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. *Педагогічна серія*: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун.-ту ім. Івана Огієнка. 2016. Вип. 22. С. 39–42.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні/Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Пед. думка, 2016. 448 с.
4. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів: [б. в.], 2016. 64 с.
5. Про освіту: закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231> (дата звернення 05.05.2020 р).
6. Савченко О. Я. Досвід реформування української освіти: уроки і подальший поступ. *Шлях освіти*. 2010. № 3. С. 2–6.
7. Соловей А. В., Римар О. В. Готовність до впровадження інклюзивної освіти в процес фізичного виховання загальноосвітніх шкіл м. Львова. *Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту*. Чернівці, 2018. С. 80–82.
8. Augskalne I., Garjane B. Formation of teachers' competences in further education. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 24th–25th*. 2019. Vol. 5. P. 15–25. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2019vol5.3885>.
9. Barnett R. *The Limits of Competence: Knowledge, Higher Education and Society*. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press, 1994. 207 p.
10. Briška I., Siliņa-Jasjukeviča G., Kalēja-Gasparoviča D. The concept of competence in the context of education reform in Latvia. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 24th–25th*. 2019. Vol. 2. P. 43–52. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2019vol2.3910>.

11. Escalié G., Recoules N., Chaliès S., Legrain P. Helping students build competences in physical education: theoretical proposals and illustrations. *Sport, Education and Society*. 2019. № 24(4). P. 390–403. URL: <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1397507>.
12. Moskalenko N., Bodnar I., Sorokolit N., Rymar O., Solovey A. Analysis of Attitudes to educational reforms in Ukraine of Physical Education teachers and primary education teachers. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 22th–23th*. 2020. Vol. 2. P. 119–129. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol2.4846>.
13. Raven J., Stephenson J. *Competence in the Learning Society*. New York: Peter Lang, 2001. P. 384–437.
14. Rymar O., Solovey A., Sorokolit N., Shevtsiv U., Matviiv V. Tools for children fitness in the physical education of primary school pupils. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 22th–23th*. 2020. Vol. 3. P. 540–551. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol3.4852>.
15. Sorokolit N., Shyyan O., Lukjanchenko M., Turchyk I. Improvement of 5–9th Grades Schoolchildren Physical Education in Ukraine by Using Variable Modules Curriculum. *Journal of physical education and sport*. 2017. Vol. 17. Supplement is. 4. P. 2110–2115. URL: <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2017.s4215>.

References

1. Hrynevych, L. (2016). *Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly*. [New Ukrainian school. Conceptual principles of reforms], Kyiv, 36.
2. Liashenko, O. I. (2016). *Priorytety rozvytku ukrainskoi shkoly v umovakh reformuvannia osvity*. [Priorities of Ukrainian school development in the conditions of education reforms]. *Zb. nauk. prats. Kamianets-Podilskoho nats. un.-tu im. Ivana Ohienka. Pedahohichna serii*, 22, 39–42.
3. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini*. (2016)/[National report on the state and prospects of education development in Ukraine]. *Nats. akad. ped. nauk Ukrainy; za zah. red. V. H. Kremenia*. Kyiv: Pedahohichna dumka, 448.
4. *Nova ukrainska shkola: osnovy Standartu osvity*. (2016). [New Ukrainian school: basics of the Education Standard]. Lviv, 64.
5. *Pro osvitu [Elektronnyi resurs]: zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII*. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231>.
6. Savchenko, O. Ya. (2010). *Dosvid reformuvannia ukrainskoi osvity: uroky i podalshyi postup*. [The experience of reforming Ukrainian education: lessons and further progress]. *Shliakh osvity*, 3, 2–6.
7. Solovei, A. V. & Rymar, O. V. (2018). *Hotovnist do vprovadzhennia inkluzyvnoi osvity v protses fizychnoho vykhovannia zahalnoosvitnikh shkil m. Lvova*. [Readiness for the introduction of inclusive education in the process of physical education of secondary schools in Lviv]. *Aktualni problemy suchasnoi biomekhaniky fizychnoho vykhovannia ta sportu*. Chernihiv, 80–82.
8. Augskalne, I. & Garjane, B. (2019). Formation of teachers' competences in further education. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 24th–25th*, 5, 15–25. URL: <http://doi.org/10.17770/sie2019vol5.3885>.
9. Barnett, R. (1994). *The Limits of Competence: Knowledge, Higher Education and Society*. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press, 207.
10. Brishka, I., Siliņa-Jasjukevich, G. & Kaleja-Gasparovich, D. (2019). The concept of competence in the context of education reform in Latvia: *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 24th–25th*, 2, 43–52. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2019vol2.3910>.
11. Escalie, G., Recoules, N., Chaliès, S., & Legrain, P. (2019). Helping students build competences in physical education: theoretical proposals and illustrations. *Sport, Education and Society*, 24(4), 390–403. URL: <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1397507>.
12. Moskalenko, N., Bodnar, I., Sorokolit, N., Rymar, O. & Solovey, A. (2020). Analysis of Attitudes to educational reforms in Ukraine of Physical Education teachers and primary education teachers. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 22th–23th*, 2, 119–129. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol2.4846>.
13. Raven, J. & Stephenson, J. (2001). *Competence in the Learning Society*. New York: Peter Lang, 384–437.
14. Rymar, O., Solovey, A., Sorokolit, N., Shevtsiv, U. & Matviiv, V. (2020). Tools for children fitness in the physical education of primary school pupils. *Society. Integration. Education: proceedings of the International Scientific Conference. May 22th–23th*, 3, 540–551. URL: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol3.4852>.
15. Sorokolit, N., Shyyan, O., Lukjanchenko, M. & Turchyk, I. (2017). Improvement of 5–9th Grades Schoolchildren Physical Education in Ukraine by Using Variable Modules Curriculum. *Journal of physical education and sport*, 17: Supplement is. 4, 2110–2115. URL: <http://dx.doi.org/10.7752/jpes.2017.s4215>.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2020 р.